

ZAŠTITA I DOBROBIT PASA I MAČAKA - KUĆNIH LJUBIMACA

Rajn, Mišela

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Veterinary Medicine / Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:178:176347>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Veterinary Medicine -
Repository of PHD, master's thesis](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
VETERINARSKI FAKULTET

Mišela Rajn

**ZAŠTITA I DOBROBIT PASA I MAČAKA - KUĆNIH
LJUBIMACA**

Diplomski rad

Zagreb, 2022.

II

ZAVOD ZA HIGIJENU, PONAŠANJE I DOBROBIT ŽIVOTINJA

ZAVOD ZA UZGOJ ŽIVOTINJA I STOČARSKU PROIZVODNJU

Predstojnik: izv. prof. dr. sc. Mario Ostović

Predstojnica: prof. dr. sc. Anamaria Ekert Kabalin

Mentori: izv. prof. dr. sc. Mario Ostović

izv. prof. dr. sc. Sven Menčik

Članovi Povjerenstva za obranu diplomskog rada:

1. prof. dr. sc. Kristina Matković

2. izv. prof. dr. sc. Sven Menčik

3. izv. prof. dr. sc. Mario Ostović

4. prof. dr. sc. Željko Pavičić (zamjena)

III

Zahvaljujem svojim mentorima, izv. prof. dr. sc. Mariu Ostoviću i izv. prof. dr. sc. Svenu Menčiku, na stručnom vodstvu, iznimnoj susretljivosti i velikoj pomoći oko izrade ovoga diplomskog rada.

Zahvaljujem se prijateljima koji su mi svojom pomoći olakšali studiranje i svojim društvom uljepšali studentske dane.

Najveću zahvalu posvećujem roditeljima i bratu koji su bili uz mene od početka do kraja, pomagali mi i podupirali me na sve načine, vjerovali u mene i strpljivo čekali ovaj trenutak, završetka studiranja.

Posebno se zahvaljujem suprugu koji je bio uz mene i hrabrio me u najtežim trenucima, proživljavao moje padove i prolaze kao svoje vlastite i uvijek me gurao naprijed.

IV

POPIS PRILOGA

Slike:

1.	Slika 1. Pas s kupiranim uškama i repom i nekupirani pas	4
2.	Slika 2. Siguran prijevoz psa u automobilu	6
3.	Slika 3. Dresura psa	7
4.	Slika 4. Hotel za pse	12
5.	Slika 5. Pseća kućica i prostor za hranidbu u dvorištu	15
6.	Slika 6. Psi u psećem parku	16
7.	Slika 7. Suživot psa i mačke	18
8.	Slika 8. Istiskivanje analnih žlijezda kod psa	19
9.	Slika 9. Pretila mačka	22
10.	Slika 10. Mačka u ograđenom vanjskom prostoru	23
11.	Slika 11. Mačka u igri na grebalici	24
12.	Slika 12. Češljanje dugodlake mačke	26

Tablice:

13.	Tablica 1. Najmanja veličina nastambe za pse u objektima namijenjenim uzgoju	9
14.	Tablica 2. Najmanja veličina ispusta za pse u objektima namijenjenim uzgoju u kojima se psi drže pojedinačno	9
15.	Tablica 3. Najmanja veličina ispusta za pse u objektima namijenjenim uzgoju u kojima se zajedno drži više pasa	10
16.	Tablica 4. Najmanja veličina prostora za štenjenje kod uzgoja u stambenom prostoru	11

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ZAŠTITA KUĆNIH LJUBIMACA	3
3. DOBROBIT PASA	13
3.1. Udomaćivanje pasa	13
3.2. Čimbenici i problemi dobrobiti pasa	13
3.2.1. Hranidba	13
3.2.2. Smještaj i držanje	14
3.2.3. Društvo drugih životinja i ljudi	17
3.2.4. Uloga čovjeka	18
3.2.5. Njega i zdravlje	19
4. DOBROBIT MAČAKA	21
4.1. Udomaćivanje mačaka	21
4.2. Čimbenici i problemi dobrobiti mačaka	21
4.2.1. Hranidba	21
4.2.2. Smještaj i držanje	22
4.2.3. Društvo drugih životinja	24
4.2.4. Društvo i uloga čovjeka	25
4.2.5. Njega i zdravlje	25
5. RASPRAVA	27
6. ZAKLJUČCI	29
7. LITERATURA	30
8. SAŽETAK	35
9. SUMMARY	36
10. ŽIVOTOPIS	37

1. UVOD

Kućni ljubimci su životinje koje čovjek drži zbog društva, zaštite i pomoći ili zbog zanimanja za te životinje (NARODNE NOVINE 102/2017, 32/2019). Broj kućnih ljubimaca u Zapadnom svijetu naglo je porastao u posljednjih nekoliko desetljeća te više od 50 % kućanstava posjeduje jednu ili više životinja (ENDERS-SLEGERS i HEDIGER, 2019.). U Europskoj uniji mačke (80,8 milijuna) i psi (70,5 milijuna) najčešći su kućni ljubimci (ANONIMNO, 2021c.).

Ljudi kućne ljubimce često smatraju najboljim prijateljima, članovima obitelji, osobito parovi bez djece, ili im služe kao utjeha, potpora i razlog za život u teškim trenucima (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.). Kućnim ljubimcima daju se igračke, pripisuju im se ljudske osobine, štiti ih se od bilo kakve nedaće, pruža im se medicinska njega, oplakuju se i pokapaju kad uginu (OSTOVIĆ i sur., 2017.). Rezultati anketnog ispitivanja MIKUŠ i sur. (2020.) pokazali su i da studenti veterinarske medicine u Hrvatskoj imaju izrazito pozitivno razmišljanje o kućnim ljubimcima i da se njih više od 60 % ponaša roditeljski prema svojem ljubimcu. No studenti nisu bili sigurni je li psima i mačkama kao kućnim ljubimcima narušena dobrobit, što upućuje na to da identificiraju i razmišljaju o problemima dobrobiti koji se sve više odnose i na ove vrste životinja. SABOLEK i sur. (2021.) zaključili su da postoje regionalne razlike u stavovima studenata veterinarske medicine u Hrvatskoj o dobrobiti kućnih ljubimaca i da studenti u pojedinim regijama sve više nailaze na probleme dobrobiti životinja, osobito pasa i mačaka. Svijest ljudi o dobrobiti kućnih ljubimaca sve je veća. U Europskoj uniji većina građana (74 %), uključujući hrvatske građane (79 %), smatra da bi dobrobit kućnih ljubimaca trebala biti bolje zaštićena (ANONIMNO, 2016.). Vlasnici u neznanju mogu ugrožavati dobrobit kućnog ljubimca, no ponekad i svjesno rade protiv njegove dobrobiti (PAVIČIĆ i sur., 2022.). Antropomorfna ponašanja prema kućnim ljubimcima često su rezultat aktualnih modnih trendova i mogu štetno utjecati na dobrobit životinja, kako fizički (npr. kožne, ortopedske, nutritivne bolesti) tako i emocionalno (npr. strah, anksioznost, agresivnost). U nekim slučajevima također mogu predstavljati rizik za zdravlje ljudi (npr. prijenos zoonotskih bolesti) (MOTA-ROJAS i sur., 2021.).

Zaštita životinja podrazumijeva sve aktivnosti čovjeka kojima se štiti njihov fizički, psihički i genetski integritet. Dobrobit se odnosi na razinu do koje su uvjeti života u kojima čovjek drži, uzgaja i koristi životinje prilagođeni njihovim potrebama (VUČINIĆ i sur., 2010.). Smatra se da je dobrobit osigurana ako je životinja zdrava, ako joj je udobno, odgovarajuće je njegovana i

hranjena, ima mogućnost ponašati se svojstveno svojoj vrsti te ne pati od neugodnih emocionalnih stanja kao što su bol, strah i stres (BUKOVIĆ-ŠOŠIĆ, 2012.).

U ovom diplomskom radu prikazani su zakonski propisi u našoj zemlji iz zaštite pasa i mačaka - kućnih ljubimaca te pobliže opisani čimbenici koji mogu utjecati na njihovu dobrobit, kao i mogući problemi dobrobiti.

2. ZAŠTITA KUĆNIH LJUBIMACA

Zaštita kućnih ljubimaca definirana je Zakonom o zaštiti životinja (NARODNE NOVINE 102/2017, 32/2019). Zakon detaljno propisuje odgovornosti i obveze posjednika radi zaštite njihova života, zdravlja i dobrobiti, što uključuje uvjete držanja i način postupanja, kontrolu razmnožavanja i uvjete uzgoja ako su namijenjeni prodaji. Zabranjeno je životinje ubijati, nanositi im bol, patnju i ozljede ili ih namjerno izlagati strahu i bolestima. Životinje se ne smiju uzgajati tako da trpe bol, patnju i strah, uključujući namjerno ozljeđivanje, niti se smiju uvoziti i prodavati životinje koje potječu iz takvog uzgoja. Zabranjeno je pri uzgoju povećavati agresivnost životinja selekcijom ili drugim metodama, huškati životinje na druge životinje ili čovjeka ili ih obučavati na agresivnost, obučavati životinje za borbe, organizirati borbe životinja ili sudjelovati u njima, posjećivati ih i oglašavati te organizirati klađenje i sudjelovati u klađenju. Zabranjeno je koristiti tehničke uređaje, pomoćna sredstva ili naprave kojima se u obliku kazne utječe na ponašanje životinja, kao što su bodljikave ogrlice ili sredstva za školovanje koja uključuju uporabu električne struje ili kemijskih tvari. Također nije dopušteno davati žive životinje kao nagrade u igrama na sreću, organizirati utrke pasa, koristiti životinje za filmska i televizijska snimanja, oglašavanje, izložbe, smotre, natjecanja ili predstave ako ih se tako prisiljava na ponašanje i ograničava im kretanje na način koji može uzrokovati bol, patnju, ozljede, strah ili smrt. Zabranjeno je davati stimulanse ili druge nedopuštene tvari životinjama kako bi im se poboljšao nastup na sportskim natjecanjima ili predstavama, koristiti nedopuštene stimulanse i tvari sa svrhom bržeg rasta i prirasta te povećanja fizičkih performansi životinja, izlagati životinje nepovoljnim temperaturama i vremenskim uvjetima protivno prihvaćenim zoohigijenskim standardima za pojedinu vrstu, ili nedostatku kisika, davati životinjama hranu ili tvari koje mogu uzrokovati bol, patnju, ozljede, strah ili smrt, prisiljavati životinje na uzimanje određene hrane ili tvari (osim ako je to u skladu s odredbama doktora veterinarske medicine ili znanstveno opravdano) te zanemarivati životinje s obzirom na njihovo zdravlje, smještaj, hranidbu i njegu. Osim toga, zabranjeno je životinjama odsijecati dijelove tijela koji su osjetljivi na bol, kao što su kupiranje uški i repova pasa (Slika 1.) te uklanjanje i rezanje dijelova pandži mačaka osjetljivih na bol, uključujući označavanje protivno posebnim propisima iz područja veterinarstva (osim ako za to postoje opravdani razlozi), hraniti životinje živim životinjama (osim ako je neizbježno), omamljivati, klati ili usmrćivati u ritualne svrhe, uzgajati u svrhu proizvodnje krzna te koristiti životinje za spolni odnos ili u druge svrhe radi

zadovoljavanja spolnih potreba čovjeka. Nadalje, zabranjeno je izlaganje životinja vatri, vrućim predmetima, nagrizajućim ili otrovnim tvarima te drugim fizikalnim ili kemijskim djelovanjima, pucanje u životinje neovisno o vrsti oružja ili sprave za pucanje (osim u svrhu zaštite sigurnosti ljudi i životinja), bacanje petardi na životinje ili drugih pirotehničkih sredstava (osim u interventnim situacijama kada se u skladu s posebnim propisima provodi rastjerivanje životinja) i trčanje životinja privezanih uz motorno prijevozno sredstvo koje je u pokretu. Zabranjeno je koristiti za rasplod životinje koje nisu spolno zrele i koje nisu završile svoj rast, zatim životinje nakon odbijanja mladunčadi koje se još nisu oporavile te bolešću iscrpljene, ozlijeđene životinje ili životinje koje nisu spremne za parenje. Zabranjeno je držati životinje u svrhu ukrašavanja prostora u ugostiteljskim i trgovačkim objektima (osim u objektima registriranim za prodaju kućnih ljubimaca ili ako se životinjama osiguraju primjereni uvjeti držanja i onemogućiti uznemiravanje). Zabranjeno je izlaganje pasa s kupiranim uškama i repovima (osim lovačkih pasa), parenje domaćih pasa i domaćih mačaka s divljim životinjama iz prirode ili uzgoja i zajedničko držanje nezdružljivih životinja.

Slika 1. Pas s kupiranim uškama i repom i nekupirani pas.

Izvor: <http://panvet.blogspot.com/2017/10/kupiranje-usiju-i-skracivanje-repa-kod.html>

Prema Zakonu posjednik ne smije napustiti domaću životinju, kućnog ljubimca ili uzgojenu divlju životinju i druge životinje koje drži pod nadzorom, zatim uzgojenu ili othranjenu divlju životinju privremeno ili stalno naseliti u slobodnoj prirodi ako nije pripremljena za preživljavanje u takvom životnom prostoru te životinjama pri školovanju nanositi bol, patnju i ozljede. Posjednik

mora pravodobno zatražiti veterinarsku pomoć te osigurati zbrinjavanje bolesnih ili ozlijeđenih životinja, kao i veterinarsku pomoć pri porođaju ako je potrebna i odgovarajuću njegu bolesnih, ozlijeđenih i iscrpljenih životinja. Zakon obvezuje na pružanje pomoći ozlijeđenim životinjama te na primjenu anestezije i analgezije za vrijeme obavljanja zahvata na životinjama koji bi im mogli izazvati jaku bol ili patnju, uz primjenu postoperativne njege. Iznimno, anestezija ili analgezija se ne provodi ako je opasnost od anestezije ili analgezije nerazmjerna dobrobiti koja iz nje proizlazi, pri označavanju životinja (osim ako je to potrebno zbog sigurnosti osobe koja provodi označavanje), pri pojedinim dijagnostičkim i terapijskim postupcima sukladno pravilima struke, pri transfuziji krvi (osim za potrebe dobrobiti životinja) ili pri uzrokovanju veće boli anestezijom ili analgezijom nego samim zahvatom.

Zabranjeno je usmrćivati životinje protivno odredbama Zakona. Nije dopušteno usmrćivanje pasa i mačaka u svrhu proizvodnje hrane i drugih proizvoda. Za usmrćivanje životinja koriste se sredstva posebne namjene sukladno posebnim propisima iz područja veterinarstva i postupci prema pravilima struke. Usmrćivanje životinja može se provesti ako bi liječenje životinja bilo dugotrajno i povezano s patnjom, a ishod liječenja neizvjestan, ako je životinja dostigla visoku starost te joj otkazuju osnovne životne funkcije, životinja boluje od neizlječive bolesti, ako je takav postupak prijeko potreban zbog provođenja mjera kontrole bolesti u skladu s posebnim propisima iz područja veterinarstva, osobito onih koje mogu ugroziti ljude ili nanijeti velike gospodarske štete, ako se takav postupak provodi u svrhu zaštite okoliša ili očuvanja prirodne ravnoteže, u svrhu zaštite zdravlja i sigurnosti ljudi i životinja te zaštite imovine, u svrhu suzbijanja štetnika, ako životinja trpi jaku i neotklonjivu bol ili je razlog dobrobit životinje, ili je životinja opasna za okolinu. Vlasnik životinje bez odgađanja mora osigurati usmrćivanje životinje koja trpi jaku i neotklonjivu bol. Životinje može usmrtiti samo doktor veterinarske medicine ili stručno osposobljeni veterinarski tehničar pod njegovim nadzorom.

Zakonom je zabranjeno prevoziti životinje tako da im se prijevozom uzrokuje bol, patnja, ozljede ili smrt. Prijevozna sredstva moraju se konstruirati, izraditi, održavati i njima se mora upravljati na način da se izbjegnu ozljeđivanje i patnja životinja te zaštititi njihova sigurnost (Slika 2.). U prijevoznim sredstvima tijekom putovanja mora biti osigurano primjereno prozračivanje te životinje moraju biti zaštićene od nepovoljnih vremenskih utjecaja. Uvjeti prijevoza životinja moraju se redovito provjeravati i održavati. Za životinje se mora osigurati dovoljna podna površina da mogu leći, ležati i ustati te visina tako da mogu stajati u prirodnom položaju.

Slika 2. Siguran prijevoz psa u automobilu.

Izvor: <https://zoona.hr/psi/pas-u-automobilu-kako-sigurno-putovati/>

Životinjama se u odgovarajućim razmacima moraju osigurati voda i hrana te prikladan ležaj koji će osiguravati udobnost i primjereno upijanje fekalija. Životinjama se tijekom putovanja treba osigurati odgovarajuća skrb. Ženke u zadnjoj četvrtini gravidnosti i ženke u prvih tjedan dana nakon porođaja ne smatraju se sposobnima za prijevoz, osim ako je potrebna veterinarska pomoć. Prema Uredbi Vijeća (EZ) br. 1/2005 psi i mačke mlađi od osam tjedana (osim kad je uz njih njihova majka) ne smatraju se sposobnima za prijevoz. Psi i mačke koji se prevoze moraju se hraniti u vremenskim razmacima od najviše 24 sata, a napajati u vremenskim razmacima od najviše osam sati. Pisane upute o hranjenju i napajanju moraju biti jasne. Pod nekomercijalnim kretanjem pasa i mačaka podrazumijeva se premještanje do pet životinja (koje ne moraju biti iste vrste, to mogu biti dva psa i tri mačke), u pratnji vlasnika ili druge osobe koja je odgovorna za njih, pod uvjetom da nisu namijenjeni prodaji, predaji drugom vlasniku ili u druge komercijalne svrhe (<http://www.veterinarstvo.hr/default.aspx?id=1290>).

Zakonom je zabranjena prodaja i davanje kućnih ljubimaca iz skloništa maloljetnim osobama na skrb ili udomljavanje.

Kućnim ljubimcima moraju se osigurati uvjeti držanja u skladu s njihovim potrebama. Zabranjeno je držanje i postupanje s kućnim ljubimcima na način koji ugrožava zdravlje i sigurnost ljudi, osobito djece, te životinja. Zabranjeno je kretanje kućnih ljubimaca na način koji ugrožava zdravlje i sigurnost ljudi i životinja. Zabranjeno je držati pse stalno vezane ili ih držati u prostorima za odvojeno držanje pasa bez mogućnosti slobodnog kretanja izvan tog prostora. Uvjete i način

držanja kućnih ljubimaca propisuju općim aktima predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave.

Prema Zakonu vlasnici kućnih ljubimaca moraju osigurati kontrolu razmnožavanja životinja pod njihovim nadzorom i odgovorni su za zbrinjavanje mladunčadi vlastitih kućnih ljubimaca. Ako vlasnici kućnih ljubimaca sami ne žele zbrinuti mladunčad kućnih ljubimaca, snose troškove njihova zbrinjavanja, a u slučaju pasa i troškove njihove trajne sterilizacije. Ako vlasnici kućnih ljubimaca ne zbrinjavaju mladunčad kućnih ljubimaca, veterinarski inspektor po utvrđivanju napuštanja mladunčadi vlastitog kućnog ljubimca, može na trošak vlasnika odrediti mjeru trajne sterilizacije kućnog ljubimca.

Slika 3. Dresura psa.

Izvor: <https://bljesak.info/lifestyle/kucni-ljubimci/besplatna-obuka-pasa-livno/225303>

Vlasnik kućnog ljubimca mora odgovarajućim odgojem i/ili školovanjem (Slika 3.) ili drugim mjerama u odnosu na držanje i kretanje kućnog ljubimca osigurati da životinja nije opasna za okolinu. Pravilnik o opasnim psima (NARODNE NOVINE 117/2008) definira opasnog psa kao bilo koju jedinku te vrste, podrijetlom od bilo koje pasmine, koja je ničim izazvana napala čovjeka i nanijela mu tjelesne ozljede ili ga usmrtila, ničim izazvana napala drugog psa i nanijela mu teške tjelesne ozljede, koja je uzgajana i/ili dresirana za borbe pasa ili zatečena u organiziranoj borbi s drugim psom, odnosno kada se radi o psima iz nekontroliranog uzgoja pasmine terijera tipa bull i njegovim križancima. Ako veterinarski inspektor psa proglasi opasnim, vlasnik je dužan osigurati njegovo označavanje mikročipom bez obzira na njegovu starost, u skladu s posebnim propisima,

dati ga kastrirati te proći obuku za opasne pse. Opasan pas mora se držati u prostoru (zatvoreni kavez) ili objektu primjerene veličine, iz kojeg ne može pobjeći, a ulazna vrata u prostor ili objekt u kojem se nalazi takav pas moraju biti zaključana. Na ulazu u prostor ili objekt mora biti vidljivo istaknuto upozorenje: „OPASAN PAS“. Opasnog psa, s brnjicom i na povodcu, na javne površine može izvoditi jedino vlasnik. Vlasnik opasnog psa ne smije ga ustupiti drugoj osobi na čuvanje i privremeni smještaj (osim u slučaju osiguranja veterinarskog tretmana). Nije dopuštena trgovina opasnim psima kao ni njihovo darovanje, izlaganje, promocija, oglašavanje i oglašavanje prodaje, sudjelovanje na natjecanjima, izložbama i bilo kojim drugim javnim nastupima ili okupljanjima na području Republike Hrvatske.

Prema Zakonu izgubljena životinja je životinja koja je odlutala od vlasnika i on je traži, dok je napuštena životinja ona koju je vlasnik svjesno napustio, kao i životinja koju je napustio zbog više sile kao što su bolest, smrt ili gubitak slobode, te životinja koje se vlasnik svjesno odrekao. Vlasnik kućnog ljubimca dužan je u roku od tri dana od dana gubitka kućnog ljubimca prijaviti njegov nestanak skloništu za životinje, a u roku od 14 dana od dana gubitka psa veterinarskoj organizaciji ili ambulanti veterinarske prakse koja je ovlaštena za vođenje Upisnika kućnih ljubimaca. Nalaznik napuštene ili izgubljene životinje mora u roku od tri dana od nalaska životinje obavijestiti sklonište, osim ako je životinju u tom roku vratio vlasniku. Troškove skrbi, sterilizacije, označavanja i veterinarske zaštite u skloništu dužan je podmiriti vlasnik ako je poznat ili se naknadno utvrdi. Životinja se ne smješta u sklonište ako se po nalasku može utvrditi njezin vlasnik te se životinja odmah vraća vlasniku, osim ako vlasnik odmah ne može doći po životinju. Životinja se ne vraća vlasniku ako se vlasnik očitovao da se odriče životinje ili se može nedvojbeno utvrditi da je napustio životinju. Životinja iz skloništa koja se ne vrati vlasniku ostaje u skloništu do udomljenja. Životinju je moguće usmrtiti samo u iznimnim slučajevima koji su utvrđeni Zakonom.

Skloništa za životinje su posebna mjesta gdje se smještaju i zbrinjavaju napuštene i izgubljene životinje te im se osigurava potrebna pomoć (DŽAJA i SEVERIN, 2019.). Skloništa moraju udovoljavati propisanim uvjetima s obzirom na smještaj, način izgradnje, opremu, način rada i veterinarsko-zdravstveni red. Prema Pravilniku o uvjetima kojima moraju udovoljavati skloništa za životinje i higijenski servisi (NARODNE NOVINE 110/2004, 121/2004, 29/2005).

Zakonom je zabranjeno prodavati pse i mačke u trgovinama za prodaju kućnih ljubimaca. Dopušteno ih je prodavati isključivo izravno iz uzgoja podrijetla. Uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji ne mogu započeti obavljati djelatnost bez rješenja o registraciji uzgoja koje

donosi nadležno tijelo i moraju zadovoljiti uvjete Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji (NARODNE NOVINE 76/2022). Psi moraju biti označeni sukladno odredbama o označavanju i registraciji pasa u propisanom roku, a najkasnije, prije napuštanja uzgoja u svrhu promjene vlasništva. Prema Pravilniku o označavanju pasa (NARODNE NOVINE 72/2010) svi psi moraju biti označeni mikročipom najkasnije 90 dana od dana štenjenja. Svi psi stariji od tri mjeseca moraju biti cijepljeni protiv infekcije virusom bjesnoće, što se preporuča i za mačke. Svi psi moraju biti tretirani protiv trakavice *Echinococcus granulosus* prilikom cijepljenja protiv infekcije virusom bjesnoće (NARODNE NOVINE 145/2021).

Prema Pravilniku o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji najmanja veličina nastambe za pse prikazana je u Tablici 1., a najmanje veličine ispusta za pse u objektima u kojima se drže pojedinačno odnosno zajedno drži više pasa u Tablicama 2. i 3.

Tablica 1. Najmanja veličina nastambe za pse u objektima namijenjenim uzgoju

Veličina psa - visina u grebenu (cm)	Veličina nastambe (širina × dubina × visina) (cm)
do 55	100 × 60 × 55
od 56 do 65	150 × 100 × 70
od 65 i više	170 – 180 × 120 × 85

Izvor: Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji

Tablica 2. Najmanja veličina ispusta za pse u objektima namijenjenim uzgoju u kojima se psi drže pojedinačno

Visina psa u grebenu (cm)	Površina ispusta (m²)
do 40	5
41 – 55	6
56 – 65	7
više od 65	8

Izvor: Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji

Tablica 3. Najmanja veličina ispusta za pse u objektima namijenjenim uzgoju u kojima se zajedno drži više pasa

Broj pasa u objektu (komada)	Najmanja površina za pse visine do 55 cm (m ²)	Najmanja površina za pse visine 55 – 65 cm (m ²)	Najmanja površina za pse više od 65 cm (m ²)
2	8	10	12
3	10	13	15
4	12	15	18
5	14	18	20

U slučaju kada se u zajedničkom ispustu nalazi više od pet pasa, potrebno je za svakog sljedećeg psa osigurati dodatnu površinu od 2 m².

Izvor: Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji

Kod uzgoja u objektima namijenjenim uzgoju najmanje jedna trećina ispusta mora biti natkrivena i zaštićena od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Površina ispusta mora biti dobro drenirana te pokrivena materijalom koji se može čistiti i dezinficirati. Podovi u objektu i tlo u ispustu moraju biti od materijala koji neće djelovati štetno na životinje te izvedeni tako da se životinje ne mogu ozlijediti i da ne pate zbog načina njihove izvedbe i održavanja. U prostoru gdje se drže psi ograda mora biti visoka najmanje 1,8 m, s vršnim nagibom prema unutra od cca 45° ili potpuno natkrivena. Temperatura u prostoru za pse treba biti u skladu s pasminskim obilježjima te se pasminama koje ne podnose niske odnosno visoke temperature mora osigurati kontinuirana temperatura u rasponu od +15 °C do +25 °C. Ako se u uzgoju koriste kavezi za smještaj pasa, kavez može služiti samo za privremeni boravak psa (spavanje, odmaranje) koji ne smije biti dulji od ukupno osam sati tijekom 24 sata. Pse je zabranjeno držati u kavezima na kat. Podovi u kavezima ne smiju biti izrađeni od mreže ili izvedeni na način koji može uzrokovati patnju i ozljede životinje. Štencima mlađima od dva tjedna treba biti osigurana temperatura od +26 °C do +28 °C. Ako se pas drži u kavezu, on mora biti primjerene veličine da u njemu može nesmetano leći i ispružiti se u cijeloj svojoj dužini (od vrha njuške pri ispruženoj glavi do korijena repa), ustati, stajati i okrenuti se u normalnoj poziciji te njegovati. U prostoru u kojem se nalaze kuje sa štencima do starosti od 14 dana mora se tijekom noći osigurati osvjetljenje niskog intenziteta. Kujama s leglom i gravidnim kujama prije očekivanog termina koćenja mora biti osiguran zaseban prostor odvojen od ostalih pasa u uzgoju.

Kod uzgoja u stambenim prostorima vrijede isti uvjeti kao i kod uzgoja u objektima, koji se odnose na kavezni smještaj pasa, štenad i kuje. Psima koji se drže u stambenom prostoru treba osigurati dnevnu šetnju ili slobodni boravak u dvorištu najmanje tri puta dnevno u trajanju od pola sata u pravilnim razmacima. Najmanja veličina prostora za štenjenje kod uzgoja u stambenim prostorima prikazana je u Tablici 4.

Tablica 4. Najmanja veličina prostora za štenjenje kod uzgoja u stambenom prostoru

Visina psa u grebenu (cm)	Dužina (cm)	Širina (cm)	Visina (cm)
do 40	90	90	40
41 – 55	100	100	50
55 – 65	120	120	50
više od 65	150	120	60

Izvor: Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji

Kuje mlađe od 15 mjeseci ne smiju se pariti. Dopusšteno je samo jedno leglo po kuji tijekom godine dana, a kuje se smiju pariti do starosti od osam godina. Kuje s leglom moraju se držati odvojeno od ostalih pasa. Zabranjeno je parenje pasa koji nisu klinički zdravi, kod kojih su utvrđeni zdravstveni problemi nasljednog karaktera te na kojima nisu provedene mjere određene propisom o mjerama zaštite zdravlja životinja od zaraznih i nametničkih bolesti. Štenad se ne smije prodavati prije navršениh osam tjedana starosti.

Kod uzgoja mačaka u objektima namijenjenim uzgoju za mužjaka se mora osigurati prostor podne površine od najmanje 6 m² i visine 1,8 m, s time da je najmanje 2 m² prostora zaštićeno od nepovoljnih vremenskih uvjeta. Za ženku se mora osigurati prostor površine od najmanje 5 m², a ukoliko se u prostoru drži više ženki, za svaku dodatnu ženku prostor se mora povećati za 1 m². Visina prostora i površina zaštićenog dijela za ženke ista je kao i za mužjake. Uvjeti koji se odnose na temperaturu prostora za pse sukladno pasminskim obilježjima i kavezni smještaj pasa u objektima za uzgoj vrijede i za uzgoj mačaka u objektima. U prostoru u kojem borave mačkama se mora osigurati mjesto za spavanje, mjesto i pomagala za igru i penjanje, brušenje noktiju te mjesto za obavljanje nužde. Ako nije dostupno dnevno svjetlo, mačkama treba osigurati umjetno osvjetljenje u skladu s ritmom dnevnog svjetla.

Kod uzgoja mačaka u stambenim prostorima vrijede isti uvjeti kao i kod uzgoja u objektima, koji se odnose na kavezno držanje, osiguravanje mjesta za izražavanje vrsno svojstvenog ponašanja i osvjetljenje.

Nije dopušteno pariti mačke mlađe od 10 mjeseci. Ženka ne smije imati više od tri legla tijekom 24 mjeseca, a razmak između parenja i prethodnog okota mora biti najmanje tri mjeseca. Ženke se smiju pariti do starosti od 10 godina. Mačka s leglom mora se držati odvojeno od ostalih mačaka. Mačići do starosti od 12 tjedana moraju biti s majkom. Mačka s leglom mora se smjestiti u prostor minimalnih dimenzija ovisno o veličini mačke mjereno tako da dužina i visina prostora moraju biti minimalne duljine jednake duljini mačke od vrha njuške do korijena repa, a širina prostora minimalne dvostruke duljine jednake visini mačke mjereno od poda do grebena.

Pravilnikom o uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti za privremeni smještaj kućnih ljubimaca (NARODNE NOVINE 110/2021) propisani su uvjeti koje moraju ispunjavati objekti (npr. hoteli za pse, Slika 4.) gdje se kućni ljubimci ostavljaju na čuvanje i skrb o trošku vlasnika, program osposobljavanja osoblja koje brine o kućnim ljubimcima, način postupanja s kućnim ljubimcima, sadržaj upisnika objekata te način vođenja evidencija i sadržaj evidencija o kućnim ljubimcima u tim objektima.

Slika 4. Hotel za pse.

Izvor: <https://ranch4dogs.eu/>

3. DOBROBIT PASA

3.1. Udomaćivanje pasa

Povijest nastanka pasa usko je povezana s poviješću čovjeka. Pas (*Canis lupus familiaris*) pripada razredu sisavaca (Mammalia), redu zvijeri (Carnivora) i porodici pasa (Canidae) i najstarija je domaća životinja. Potekao je od sivog vuka (*Canis lupus*) u Europi oko 15.000 god. pr. Kr. (ANONIMNO, 2021a.). Vjeruje se da su pojedini vukovi koji su se manje bojali ljudi tražili hranu u blizini ljudskih nastambi, sve dok neki od njih nisu postali dovoljno pitomi da žive s ljudima koji su im osiguravali hranu te ih počeli koristiti u lovu i za obranu od drugih grabežljivaca. U sljedećoj fazi udomaćivanja, odabirom pojedinih vukova za razmnožavanje, nastali su prvi domaći psi. Naknadna selekcija rezultirala je dodatnim promjenama u ponašanju pasa, uključujući promjene u kognitivnim sposobnostima i povećanu privrženost ljudima (ROONEY i STAFFORD, 2019.).

3.2. Čimbenici i problemi dobrobiti pasa

3.2.1. Hranidba

Iako pripadaju redu zvijeri (Carnivora), psi su evoluirali kao svejedi. Zahtijevaju u hrani određene aminokiseline, prekursore glukoze i masne kiseline, dijetalna vlakna važna za probavu te mnoge vitamine i minerale. Hranidbene potrebe se razlikuju ovisno o starosti, pasmini, načinu života, aktivnosti, zdravlju i fiziološkom stanju psa. Tako gravidne i kuje u laktaciji iziskuju dodatnu hranu da bi osim vlastitih zadovoljile i potrebe fetusa, odnosno štenadi. Od trećeg tjedna starosti štencima, uz majčino mlijeko, treba ponuditi male količine vlažne hrane. Od šestog do osmog tjedna starosti postupno ih treba navikavati na visokoproteinsku, nutritivno kompletnu hranu. Štence bi trebalo vagati barem jednom tjedno kako bi se utvrdilo da dobivaju na tjelesnoj masi u skladu s pasminom. Mlade životinje preporuča se hraniti dva puta dnevno, ali i za odrasle pse bolje je da imaju više manjih obroka nego jedan preobilan. Pse je dobro naviknuti na točno određeno vrijeme hranjenja i bitno je da nakon obroka miruju, da ih se ne izlaže intenzivnom treningu (ROONEY i STAFFORD, 2019.). Nedovoljna količina hrane ili nedovoljno uravnotežena hrana s obzirom na unos hranjivih tvari može rezultirati pothranjenošću pasa i povećanom prijemljivošću na bolesti. S druge strane, prekomjerna ili neprimjerena hranidba, uz nedostatak fizičke aktivnosti, može imati za posljedicu prekomjernu tjelesnu masu ili pretilost pasa.

MURPHY (2016.) navodi da je više od 50 % pasa, kao i mačaka koji se susreću kao pacijenti pretilo, a kastracija životinje jedan je od rizičnih čimbenika (GERMAN, 2006.). Kastracija pasa i mačaka ima svoje prednosti i nedostatke. I dok s jedne strane sprječava, s druge potiče razvoj određenih stanja i bolesti, kao što su maligne bolesti. Nemoguće je predvidjeti utjecaj kastracije na svaku pojedinu životinju. Općenito gledajući, smatra se opravdanim kastrirati sve ženke koje se neće koristiti u rasplodu, jer je vjerojatnije da će se ovim zahvatom prije spriječiti, nego uzrokovati određene bolesti, dok za mužjake ne postoje jasne preporuke za ili protiv kastracije (MCKENZIE, 2010.). Istraživanje MUÑOZ-PRIETO i sur. (2018.) pokazalo je da su najčešći čimbenici povezani s pretilošću vlasnika i njihovih pasa dob, spol i stavovi vlasnika o prehrani i tjelesnoj aktivnosti. Vlasnici pasa koji pretilost ne smatraju bolešću češće imaju pretile pse. Bolesti povezane s pretilošću pasa i mačaka mogu uključivati ortopedske bolesti, *diabetes mellitus*, kardiorespiratorne probleme, poremećaje funkcije mokraćnog sustava i poremećaje u reprodukciji, konstipaciju, neoplazije, kožne bolesti, komplikacije tijekom anestezije te kraći životni vijek takvih životinja (GERMAN, 2006.; 2010.). Vlasnici često imaju pogrešnu percepciju o pretilosti kućnih ljubimaca, a glavnu ulogu u savjetovanju i sprječavanju tog problema trebaju imati doktori veterinarske medicine (COLLIARD i sur., 2009.). Pse ne bi trebalo hraniti hranom „sa stola“ jer neka ljudska hrana, kao što je luk ili čokolada, može biti otrovna i opasna za njih (ROONEY i STAFFORD, 2019.). Kostu u hranidbi pasa mogu uzrokovati ozljede usta, jezika i čeljusti, frakture zuba, opstrukcije dišnog ili probavnog trakta povezane s komplikacijama kao što je peritonitis i dr. (LLERA i DOWNING, 2022.).

U stanu treba pronaći najpovoljnije mjesto za hranjenje jer pas voli jesti u miru. Inače će hranu raznositi po stanu i prljati prostor (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.). Način na koji se psu daje hrana treba biti interaktivan (SCHIPPER i sur., 2008.). Psi na raspolaganju moraju imati dovoljne količine svježeg, zdravstveno ispravne vode (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.).

3.2.2. Smještaj i držanje

Pri držanju pasa treba uzeti u obzir da psi imaju potrebu pratiti sve što se događa i stoga ih treba držati u sigurnom i stimulativnom okruženju (ROONEY i STAFFORD, 2019.). U protivnom se mogu razviti problemi i poremećaji u ponašanju pasa (ŽUBČIĆ i sur., 2019.).

Psi vole odmarati na mekanim podlogama. Vole povremeno boraviti na balkonu i terasi, ali ih na tim prostorima ne treba stalno držati, nego onoliko vremena koliko sami žele. Malim se

kućnim psima u stanu može osigurati kutija s pijeskom ili piljevinom za obavljanje fizioloških potreba. U stanu se mogu držati i veće pasmine pasa, ali ih tada moramo nekoliko puta na dan voditi u šetnju, i to najmanje po jedan sat, poželjno je i više sati, kako bi se pas istrčao, obavio nuždu i vratio umoran.

Slika 5. Pseća kućica i prostor za hranidbu u dvorištu.

Izvor: <https://myhouse-hr.desiguspro.com/hozpostrojki/budka-dlya-sobaki-svoimi-rukami>

U svezi sa Zakonom o zaštiti životinja postoje Odluke o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca. Tako je Grad Zagreb donio Odluku kojom se propisuju uvjeti i način držanja kućnih ljubimaca, način postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama, kontrola razmnožavanja pasa i mačaka te način postupanja s divljim životinjama pronađenim izvan prirodnog staništa na području Grada Zagreba (SLUŽBENI GLASNIK GRADA ZAGREBA 28/2018). U Odluci se, među ostalim, navodi da se pas ne smije držati tako da je trajno vezan, a povremeno se može vezati samo u slučajevima kad je to nužno zbog sigurnosti psa i ako ne postoji mogućnost smještanja u ograđeni prostor za pse. Ako se pas mora povremeno vezati, pas dužine do jednog metra ne smije se vezati na dužinu kraću od 3 m, a pas dužine veće od jednog metra ne smije se vezati na dužinu kraću od trostruke dužine psa mjereno od vrha repa do vrha njuške. Psa se ne smije trajno smještati u ograđenom prostoru, a povremeno se može smještati u ograđeni prostor kojem je natkrivena najmanje 1/3 površine i čija površina iznosi najmanje 6 m² za psa mase do 20 kg, a najmanje 8 m² za psa mase iznad 20 kg. Za svakog dodatnog psa potrebno je osigurati dodatnih 50 % površine.

Ako je pas trajno smješten u dvorištu, vrtu ili drugom ograđenom otvorenom prostoru, mora mu se osigurati kućica (Slika 5.) koja mora biti primjerena njegovoj veličini na način da pas u njoj može ležati, stajati uspravno, okrenuti se i njegovati te u njoj mora biti zaštićen od nepovoljnih vremenskih uvjeta, a otvori na kućici moraju biti dovoljno veliki da pas može nesmetano prolaziti te pozicionirani tako da su zaštićeni od vremenskih nepravilnosti. Dakle, pri odabiru mjesta za psa u dvorištu u kojem mu se ograđuje prostor treba voditi računa da je ono ispod kakvog velikog drveta, gdje će biti zaštićen od velikih vrućina ili hladnih vjetrova. Poseban problem kod držanja pasa u ograđenom prostoru može biti podloga na kojoj se drže. U praksi se za pse najčešće grade kućice od drveta. One su neusporedivo bolje od kućica izrađenih od betona i opeke. No, u pukotinama i na starijim kućicama taloži se prašina organskog podrijetla, pogodna za razvoj buha i drugih kožnih parazita. To se rješava održavanjem opće higijene u kućici (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.).

Slika 6. Psi u psećem parku.

Izvor: <https://www.mundoperros.es/hr/prednosti-nedostaci-parkovi-za-pse/>

Pas se mora držati u dvorištu, vrtu ili drugom ograđenom prostoru na način koji će spriječiti psa da izađe na javne površine bez povodca i nadzora. Posjednik koji drži psa na taj način mora, na mjestu vidljivom s javne površine, staviti oznaku koja upozorava na psa te mora imati ispravno zvono na ulaznim dvorišnim ili vrtnim vratima. Psa se smije izvoditi na javne površine gdje to Odlukom nije zabranjeno ako je na povodcu i pod nadzorom posjednika. U Odluci su također navedene lokacije na kojima se psi mogu kretati bez povodca, uz nadzor posjednika, a opasni psi bez povodca, s brnjicom, uz nadzor vlasnika. Posjednik kućnog ljubimca dužan je odmah ukloniti

fekalije kojima njegov kućni ljubimac onečisti javne površine (SLUŽBENI GLASNIK GRADA ZAGREBA 28/2018). Na Slici 6. prikazani su psi u psećem parku gdje se slobodno kreću bez povodca.

3.2.3. Društvo drugih životinja i ljudi

Psi su društvene životinje. Većina dobro socijaliziranih pasa izrazito je motivirana za uspostavljanjem kontakta i interakciju s drugim psima, primjerice u šetnji. Uvijek treba voditi računa o osiguravanju dovoljno resursa, kao što su mjesta za skrivanje, hranjenje i odmor te kreveti i igračke, da se izbjegne kompeticija među psima i monopoliziranje. Psima uvijek treba omogućiti da se odmaraju izvan vidokruga drugih životinja (ROONEY i STAFFORD, 2019.).

Psi gotovo cijeli život žive u društvu članova čopora. Psi koji žive s ljudima mogu njih tretirati kao članove čopora. Budući da ulažu napore u druženje s drugim psima i ljudima, osobito s najbližim članovima, pokazujući znakove poremećaja u ponašanju kada nisu u društvu, može se zaključiti da je psima društveni kontakt vrlo bitan. Mnoga istraživanja upućuju na razvoj nenormalnog ponašanja kod pasa koje vlasnici ostavljaju same doma (BROOM i FRASER, 2007.; ŽUBČIĆ i sur., 2019.). Primjerice, istraživanje NORLING i KEELING (2010.) pokazalo je da 73 % vlasnika pasa u Švedskoj ostavlja pse doma dok su na poslu, 16 % vlasnika ih vodi sa sobom na posao, dok njih 11 % koristi usluge dnevne skrbi za pse. Psi mogu oštetiti odjeću ili namještaj, posebno predmete koji imaju miris po poznatoj osobi, pretjerano lajati ili pokazivati znakove depresije i anksioznosti kada su sami. Problemi su znatno manji ako pas ima društvo, po mogućnosti drugog psa (BROOM i FRASER, 2007.).

Ukoliko nije moguće držati više pasa, psima treba omogućiti interakciju s drugim psima barem jednom dnevno. Psi koji se šecu na povodcu ograničeni su u kvaliteti interakcije i manje je vjerojatno da se mogu igrati s drugim psima. To može izazvati frustraciju pa bi interakcija trebala biti bez držanja pasa na povodcu, kad god je to moguće iz sigurnosnih razloga. Svaki pas je drugačiji i ima drugačiji pristup drugim psima. Nikad ne treba psa prisiljavati na druženje s drugim psima ako to ne želi jer to može kod njega izazvati strah ili agresiju. Na druženje ga treba postupno privikavati i omogućiti mu da se makne od drugih pasa kada to poželi. Mlade pse treba postupno upoznavati, na pozitivan način, sa svim vrstama životinja s kojima bi se kasnije u životu mogli susresti. Pokazalo se da to pomaže psima i mačkama (Slika 7.) da nauče međusobni govor tijela i

uspostave prijateljske odnose (ROONEY i STAFFORD, 2019.). Između trećeg i dvanaestog tjedna starosti razdoblje je primarne socijalizacije štenadi (VUČINIĆ, 2006.).

Slika 7. Suživot psa i mačke.

Izvor: <https://www.k-9.hr/post/psi-i-macke-u-istoj-kuci>

3.2.4. Uloga čovjeka

Pas je često dio obitelji i čovjekov najbolji prijatelj te mnogi psi vrijeme radije provode sa svojim vlasnikom nego s drugim psima/životinjama. No vlasnik psa ima veliku odgovornost i obvezu prema svojem ljubimcu, mora ga pravilno socijalizirati i pripremiti za način života i uvjete u kojima će boraviti. Neprikladne metode obuke narušavaju dobrobit pasa (BROOM i FRASER, 2007.). Vlasnici moraju izbjegavati metode dresure koje uzrokuju fizičku bol i uznemirenost, pritiskanje psa prema tlu, čak i verbalno kažnjavanje. Takve metode mogu izazvati strah i tjeskobu te smanjuju kasniju sposobnost učenja i poslušnost psa, povećavajući rizik od pojave problema u ponašanju kao što je agresivnost. S druge strane, mogu se koristiti metode dresure gdje se pas nagrađuje za dobro ponašanje, kojima se ujedno poboljšava kvaliteta njegova života (ROONEY i STAFFORD, 2019.).

Problematična ponašanja pasa treba rješavati utvrđivanjem temeljnih uzroka. Primjerice, postoje protokoli za terapiju ponašanja kao što je separacijska anksioznost, koji dovode do poboljšanja u 81 % slučajeva (BLACKWELL i sur., 2006.). Korištenje takvih metoda i savjeta od kvalificiranih stručnjaka mogu poboljšati kvalitetu života mnogih pasa (ROONEY i STAFFORD, 2019.). Mnogi vlasnici pasa ne uspijevaju spriječiti svoje ljubimce da u određenim okolnostima ne budu agresivni, a neki ih aktivno potiču da napadaju uljeze ili druge životinje. Većina postupaka

koji rezultiraju agresivnošću psa vjerojatno će se očitovati smanjenjem slobode kretanja/pokreta jer je vezan lancem ili ima brnjicu, stoga će mu dobrobit biti lošija u usporedbi s dobro dresiranim psima (BROOM i FRASER, 2007.).

3.2.5. Njega i zdravlje

Njega pasa podrazumijeva češljanje i četkanje da bi se uklonile mrtve stanice kože, otpale i zapetljane dlake i paraziti. Psa se može i kupati specijaliziranim šamponima. Prečesto kupanje šteti koži, čime ona postaje podložna infekcijama. Ako se životinja često zaprlja, a boravi u kući, tada se može kupati i češće, ali samo vodom. Psi se, ovisno o potrebi, mogu šišati i timariti te im se mogu skraćivati nokti, što je često kod pasa koji borave u stanu jer ih ne troše dovoljno (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.). Pasminama s dugom dlakom katkad se ostavlja takva dlaka, čak i kad im to oštećuje senzorne, lokomotorne ili druge funkcije. Primjer je staroengleski ovčar kojemu dlaka često visi preko očiju pa ne vidi. Neki psi ostavljaju se s dugom dlakom u uvjetima u kojima se mogu pregrijati ili se djelomično ošišani drže u hladnim uvjetima. Svi ti postupci narušavaju dobrobit pasa (BROOM i FRASER, 2007.). Zubi pasa se čiste pranjem, na koje se životinje moraju naviknuti od rane dobi. Moguće je i mehaničko i ultrazvučno čišćenje kamenca. Uši treba redovito pregledavati jer se mogu nakupiti prašina, nečistoće, oštre trave kao što je stoklas, te paraziti. Čiste se namočenom vatom. Analne žlijezde služe psima za označavanje i prepoznavanje. Potrebno ih je istisnuti ako se začepi (Slika 8.) i životinja to ne može sama učiniti (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.).

Slika 8. Istiskivanje analnih žlijezda kod psa.

Izvor: <https://hr.pets-guru.net/12013932-how-to-empty-the-anal-glands-in-dogs>

U istraživanju SUMMERS i sur. (2019.) osam uobičajenih medicinskih stanja u svezi s pasminom psa uključivali su poremećaj u funkciji analnih žlijezda, konjunktivitis, dentalne bolesti, upalu kože, prekomjernu tjelesnu masu/pretilost, lipome, osteoartritis i upalu vanjskog uha. Dentalne bolesti, osteoartritis i prekomjerna tjelesna masa/pretilost pokazali su se da imaju izrazit utjecaj na dobrobit pasa, na temelju kombinacije visoke prevalencije, trajanja i intenziteta bolesti.

Osim cijepljenja protiv bjesnoće, koje je zakonski obvezno, psi se cijepi i protiv drugih zaraznih bolesti (štenećak, parvoviroza, zarazni kašalj, leptospiroza, zarazni hepatitis, corona virusna infekcija) (<https://markovic.hr/usluge-veterinara/cijepljenje-kucnih-ljubimaca/>). Usto, potrebno ih je tretirati protiv parazita. Preporučivo je jednom godišnje napraviti preventivni pregled životinje, a ukoliko vlasnik primijeti promjenu u ponašanju psa i posumnja na bolest, potrebno ga je odmah odvesti na pregled (ROONEY i STAFFORD, 2019.).

MEYER i sur. (2022.) usporedili su dobrobit gradskih i seoskih pasa. Utvrdili su da, u usporedbi s tipičnim seoskim psom, tipičan moderni gradski pas za društvo u mnogim slučajevima ima zadovoljavajuću dobrobit, posebno kada je u pitanju sigurnost, zadovoljenje hranidbenih potreba (iako je kod gradskih pasa visoka prevalencija pretilosti) i odgovarajuća veterinarska skrb. Kao rezultat toga, očekivani životni vijek gradskih pasa u prosjeku je veći od deset godina, što je otprilike trećina životnog vijeka tipičnog seoskog psa. Međutim, u drugim slučajevima gradskim psima dobrobit je često narušena jer pate zbog bolesti povezanih s uzgojem, usamljenosti i nerealnih zahtjeva vlasnika koji mogu rezultirati anksioznošću, depresijom ili agresivnošću. Poznato je da se kod različitih pasmina pasa učestalo pojavljuju određene genetske bolesti, kao što su atopijski dermatitis, displazija kukova, dilatacijska i hipertrofična kardiomiopatija, epilepsija, progresivna atrofija mrežnice, von Willebrandova bolest (poremećaj u zgrušavanju krvi) i dr. Dosadašnjim istraživanjima identificirano je oko tristo bolesti pasa za koje je utvrđena povezanost s pojedinim genima ili genskim markerima (EKERT KABALIN i sur., 2019.).

Istraživanje YEATES i MAIN (2011.) pokazalo je da veterinarski stručnjaci smatraju da pretilost, stanja povezana s pasminom i problemi u ponašanju pasa iziskuju zabrinutost te da bi se više trebalo učiniti po tim pitanjima.

4. DOBROBIT MAČAKA

4.1. Udomaćivanje mačaka

Domaća mačka (*Felis silvestris catus*) pripada razredu sisavaca (Mammalia), redu zvijeri (Carnivora) i porodici mačaka (Felidae), a potekla je od sjevernoafričke ili bliskoistočne divlje mačke (*Felis silvestris libyca*). Sjevernoafričke divlje mačke najaktivnije su noću, dok divlje domaće mačke love danju i noću. Mačke u lovu provode znatan dio vremena kako bi priskrbile dovoljno hrane za preživljavanje jer nisu svi pokušaji lova uspješni. Sjevernoafričke divlje mačke većinom žive same. Divlje domaće mačke također love same, ali često formiraju skupine oko izvora hrane uglavnom sastavljene od ženski srodnih jedinki, a ženke često surađuju i u odgoju mačića (ROCHLITZ i YEATES, 2019.). Veza između ljudi i mačaka započela je vjerojatno prije 12.500 do 11.500 godina na različitim lokacijama na području zapadne Azije. Smatra se da je mačka prvotno udomaćena u Egiptu, prije ~3.500 godina, gdje je imala važnu ulogu u religijskom životu ljudi. U razdoblju od V. do VI. dinastije bila je kulturna životinja i nalazi se mumificirana uz božicu Bast (božanstvo mačje glave). Pravom domaćom životinjom postala je tek u razdoblju od XII. do XIII. dinastije te se, uz kultno čašćenje, koristila za uništavanje glodavaca (ANONIMNO, 2021b.). Pripitomljene mačke zatim su se trgovačkim putovima proširile u gotovo sve dijelove Azije i Europe. U 17. stoljeću stigle su u Sjevernu Ameriku, a kasnije i u Australiju kako bi pomogle doseljenicima u borbi protiv glodavaca (ROCHLITZ i YEATES, 2019.).

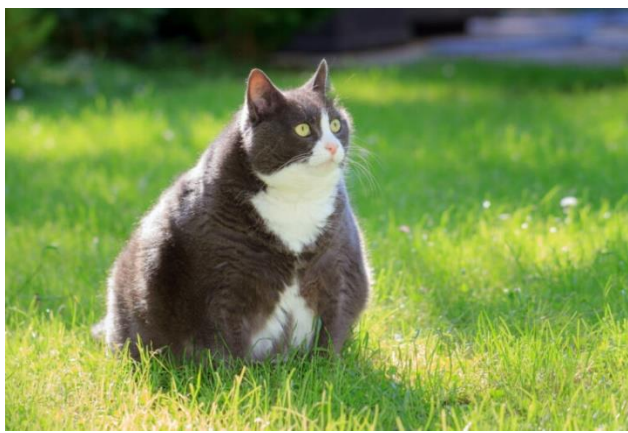
4.2. Čimbenici i problemi dobrobiti mačaka

4.2.1. Hranidba

Mačke su obligatni mesojedi i hranidbene potrebe uglavnom zadovoljavaju mesom. Imaju specifične hranidbene zahtjeve koji se očituju u visokim potrebama za bjelančevinama, posebice aminokiselinama kao što su taurin (za funkciju mrežnice, srca i reprodukcije) i arginin (za ciklus ureje), mastima (npr. arahidonska kiselina) i vitaminima (npr. vitamin A), te niskim potrebama za ugljikohidratima. Mačke mogu probaviti samo malu količinu laktoze, a neke su i intolerantne. Također ne mogu probaviti celulozu iako mačke jedu travu i druge biljke (ROCHLITZ i YEATES, 2019.), što im olakšava izbacivanje nakupina dlaka (ROCHLITZ, 2007.).

Hranom se može znatno utjecati na zdravlje i kvalitetu života mačaka. Većina vlasnika mačke hrani formuliranom, jednoličnom i istom hranom, na istom mjestu, čime se u velikoj mjeri smanjuju vrijeme i energija koje bi životinja utrošila u potrazi za hranom (STELLA i CRONEY, 2016.). Zato mačkama treba ponuditi hranu na više različitih mjesta jer se tako potiče izražavanje njihova vrsno svojstvenog ponašanja pri traženju hrane. U protivnom se može razviti dosada koja za posljedicu može imati nedostatan ili prekomjerman unos hranjivih tvari. Isto kao i psima, hranu im treba ponuditi na interaktivan način. Svaka mačka trebala bi imati svoju zdjelicu s hranom (PAVIČIĆ i sur., 2022.). Mačka tijekom hranjenja treba imati mir. Dobro je da je hranidbena površina glatka jer se često mora prati (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.).

Domaće mačke najčešće se hrane dva do tri puta dnevno. Stalna prisutnost hrane može dovesti do pretilosti (Slika 9.). Posudice s vodom trebalo bi rasporediti na nekoliko mjesta, a neke mačke posebno vole tekuću vodu (ROCHLITZ, 2007.). Istraživanje TENG i sur. (2020.) pokazalo je da je „moljenje“ hrane jedan od rizičnih čimbenika za prekomjernu tjelesnu masu i pretilost kod kućnih mačaka.

Slika 9. Pretila mačka.

Izvor: <https://www.zooplus.hr/magazin/macke/njega-i-zdravlje-macaka/je-li-moja-macka-pretila-uzroci-i-posljedice>

4.2.2. Smještaj i držanje

Cilj dobrog smještaja je poboljšati dobrobit mačke omogućavajući joj kontrolu nad njezinim okolišem, dok držanje u nestimulativnom okolišu dovodi do dosade i apatije. Mačke ne vole nepredvidivost kao što je neredovit kontakt s nepoznatim mačkama i ljudima ili odstupanje

od poznate rutine. Mačka koja ima bihevioralnu slobodu i određenu kontrolu nad svojim fizičkim i društvenim okolišem razvit će fleksibilnije i učinkovitije strategije suočavanja s podražajima. U lošim uvjetima držanja mačke će vjerojatno postati neaktivne i zapostaviti normalna ponašanja, kao što su hranjenje, održavanje higijene tijela, istraživanje i igra, te početi izražavati nenormalna ponašanja. Držanje u okolišu koji potiče normalno ponašanje mačaka pomaže vlasnicima prepoznati znakove njihova narušenog zdravlja (ROCHLITZ, 2007.).

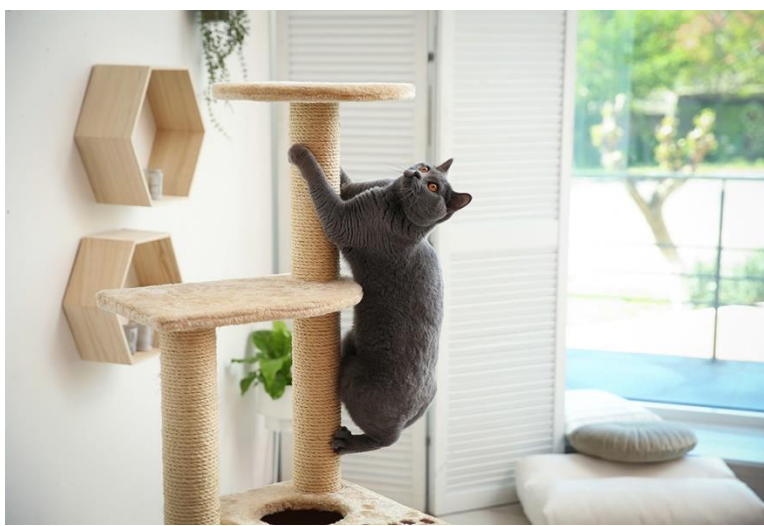

Slika 10. Mačka u ograđenom vanjskom prostoru.

Izvor: <https://villa-hr.womanpromax.com/voler-dlya-koshek-na-svezhem-vozdruhe-50-horoshih-idej-dlya-dachi/>

Mačke velik dio dana provedu odmarajući ili spavajući pa je važno da su mjesta za odmor udobna i topla (ROCHLITZ, 2007.). Preporuča se ambijentalna temperatura od 18 do 24 °C (ROCHLITZ i YEATES, 2019.). Mačke vole boraviti na povišenom, stoga im treba osigurati predmete kao što su penjalice, platforme, viseće mreže i dr. (PAVIČIĆ i sur., 2022.). ROCHLITZ i YEATES (2019.) navode da je za izražavanje vrsno svojstvenog ponašanja po mački potrebno osigurati najmanje 1,5 m² podne površine i 2 m visine prostora. Bilo bi dobro da mačke mogu dio vremena provoditi vani, slobodno ili u ograđenim vanjskim prostorima (Slika 10.), ili, ako to nije moguće, da barem imaju prozor u prostoru gdje borave. Mačke se često smjeste na prozorske klupe i promatraju vanjski okoliš (ROCHLITZ, 2007.). Također im treba omogućiti predmete za grebanje

(Slika 11.), označavanje i igru (PAVIČIĆ i sur., 2022.). STRICKLER i SHULL (2014.) utvrdili su da su krzneni miš, mačja trava i loptica sa zvoncem među najčešćim igračkama koje vlasnici kupuju mačkama. Osim toga, bilo bi im dobro obogatiti okoliš i mirisima poput mačje metvice koji ih potiče na aktivnost. Jaki zvukovi mogu uzrokovati stres. Auditorno obogaćenje kao što je radio ili televizija pokazalo se da pomaže u navikavanju mačaka na glasove i sprječavanju da se preplaše od iznenadne buke. Svaka mačka trebala bi imati svoju kutiju s pijeskom, odvojeno od mjesta za hranjenje i odmor, jer u protivnom može doći do neželjenih ponašanja, kao što je agresija među mačkama (PAVIČIĆ i sur., 2022.).

Slika 11. Mačka u igri na grebalici.

Izvor: <https://www.mojapraktika.com/moj-dom/uradi-sam/napravite-sami-grebalicu-za-macku/>

4.2.3. Društvo drugih životinja

Mačke su društvene životinje. Većina mačaka može se držati u skupinama s više mačaka, ali potrebno je da su sve životinje u skupini socijalizirane i da imaju dovoljno kvalitetnog prostora, pristupačna mjesta za hranjenje i obavljane nužde te dovoljan broj mjesta za skrivanje i odmor. Idealno bi bilo da se sastav skupine ne mijenja jer mačke ne vole promjene (ROCHLITZ, 2007.). U kućanstvima s više mačaka češće dolazi do nepoželjnih ponašanja, nego u onima s jednom mačkom (PAVIČIĆ i sur., 2022.). Kod mačaka koje se drže zajedno treba izbjeći neželjeno parenje, kastracijom ili držanjem istospolnih životinja (ROCHLITZ i YEATES, 2019.).

Mnoga kućanstva, uz mačke, drže i druge vrste životinja kao kućne ljubimce. Suživot mačke i psa ovisi o njihovom ponašanju, prethodnom iskustvu socijalizacije i poznavanju pojedinih

životinja (ROCHLITZ i YEATES, 2019.). Ako je mačka prisutna u kućanstvu prije dolaska psa, to može povećati šanse za dobar odnos, kao i starost mačke (do šest mjeseci starosti) i psa (do godinu dana starosti) (FEUERSTEIN i TERKEL, 2008.). Mačke mnoge druge, male kućne ljubimce mogu smatrati potencijalnim plijenom. Dopuštanjem da ih vidi, a spriječena je da ih lovi, može biti uzrok frustracije kod mačke (ROCHLITZ i YEATES, 2019.).

4.2.4. Društvo i uloga čovjeka

Istraživanje HEIDENBERGER (1997.) pokazalo je da su problemi u ponašanju rjeđi kod mačaka koje u interakciji s vlasnicima provedu nekoliko sati dnevno. Kod mačaka koje nisu socijalizirane ili se u njihovu odgoju koristi kazna, pojavljuje se strah od ljudi. Kako bi se izbjegao kroničan stres, mačke bi trebale imati ustaljenu dnevnu rutinu, kao što su vrijeme igre, hranjenja i interakcije s vlasnicima (PAVIČIĆ i sur., 2022.).

Mačke vole igru s vlasnicima katkad i više nego s drugim mačkama, pri čemu im je potrebno osigurati dovoljno prostora i kvalitetnih igračaka (ROCHLITZ, 2007.). Mladim mačkama treba omogućiti pozitivne interakcije s različitim ljudima, posebno u dobi od drugog do sedmog tjedna, što je osjetljivo razdoblje za socijalizaciju. Kad mačka odraste, ljudi bi se trebali prilagoditi njezinim preferencijama (ROCHLITZ i YEATES, 2019.).

4.2.5. Njega i zdravlje

Mačke su čiste životinje. Higijenu tijela održavaju lizanjem i neće ležati na prljavom mjestu. Sve mačke redovito čiste dlaku, međutim dugodlakim pasminama moramo pomoći u čišćenju i uređenju krzna. Dugodlake mačke treba svakodnevno češljati (Slika 12.). Mačke se mogu povremeno kupati, a za pranje se koriste mačji ili dječji šamponi (MATKOVIĆ i VUČEMILO, 2019.).

Sve mačke trebale bi proći rutinski preventivni pregled, uključujući dentalni pregled i tretiranje protiv parazita (ROCHLITZ i YEATES, 2019.). Cijepljenje mačaka nije obvezno, ali se preporuča. Mačke se cijepu protiv bjesnoće, panleukopenije i mačje leukemije, kao i virusnog rinotraheitisa i kalicivirusne infekcije. Prije cijepljenja, preporučivo je mačku testirati na viruse mačje leukemije i imunodeficijencije (<https://markovic.hr/usluge-veterinara/cijepljenje-kucnih-ljubimaca/>).

Slika 12. Češljanje dugodlake mačke.

Izvor: <https://hr.wow-pets.net/6561867-is-the-cats-coat-greasy-be-careful-it-could-be-a-symptom-of-an-illness>

Uzroci narušene dobrobiti mačaka često su neznanje i neinformiranost vlasnika o njihovim smještajnim, hranidbenim i etološkim potrebama, što može rezultirati bolestima, poremećajima u ponašanju ili neželjenim ponašanjima (PAVIČIĆ i sur., 2022.). Primjerice, PLITMAN i sur. (2019.) utvrdili su da su vlasnici brahiocefaličnih mačaka manje skloni traženju neophodnih informacija prije nabavke mačke i da svoje mačke ne smatraju zdravima, osobito zbog stanja kože i očiju, u usporedbi s vlasnicima drugih mačaka s pedigreom. Iz istraživanja PEČARIĆ i sur. (2022.) može se zaključiti da su vlasnici mačaka u Hrvatskoj dobro informirani o njihovu držanju i zdravlju te da imaju racionalne stavove o posjedovanju mačaka. Vlasnici informacije o hranidbi, smještaju i higijeni mačaka najčešće prikupljaju iz više različitih izvora, dok informacije o zdravlju od doktora veterinarske medicine. Više od 80 % vlasnika slaže se da bi dobrobit mačaka kao kućnih ljubimaca trebala biti bolje zaštićena.

5. RASPRAVA

Vlasnici pasa i mačaka ljubimce često tretiraju kao članove obitelji, pokušavajući im pružiti što bolje uvjete života. No njihovo znanje i poimanje o kućnim ljubimcima često je krivo, prilagođavajući potrebe suživota isključivo sebi, a ne kućnom ljubimcu, što može rezultirati prekidom njihova odnosa. Zato su vrlo bitne educiranost vlasnika o potrebama životinja i suradnja s doktorima veterinarske medicine.

Zakonski propisi utvrđuju i kontinuirano poboljšavaju uvjete zaštite životinja, uključujući kućne ljubimce (npr. pas više ne smije biti stalno vezan), no sve je više problema dobrobiti koji ih pogađaju. Jedan od tipičnih primjera je pretilost koja osim što je čest problem dobrobiti vlasnika postaje i problem dobrobiti pasa i mačaka, kojoj su posebno sklone kastrirane životinje. Stoga je potrebno paziti na količinu i sastav hrane koju dajemo kućnom ljubimcu, uz redovitu fizičku aktivnost. Životinje uvijek moraju imati pristup svježoj i zdravstveno ispravnoj vodi za piće.

Kućnim ljubimcima potrebno je osigurati prikladan smještaj, bez obzira na to drže li se unutar ili van doma. Smještaj mora veličinom i kvalitetom odgovarati potrebama životinja, omogućavajući im kontrolu nad njihovim okolišem. Prostor treba obogatiti sadržajem koji će životinjama pomoći u izražavanju vrsno svojstvenog ponašanja, kako bi se spriječili ili smanjili problemi koji u protivnom mogu nastati, kao što je nepoželjno ponašanje ili poremećaji u ponašanju životinja.

Psi i mačke su društvene životinje i vole provoditi vrijeme u igri i druženju. Mačke su katkad sklonije druženju s vlasnicima nego s drugim mačkama/životinjama, dok psi izrazito vole igru s drugim psima. Pse je potrebno redovito voditi u šetnju i puštati ih, ako je to moguće, da slobodno uživaju u igri. Suživot pasa i mačaka može u početku biti složen i zahtijevati strpljenje vlasnika, no jednom kada se međusobno prihvate mogu mirno živjeti zajedno.

Vlasnici su odgovorni za zdravlje svojih ljubimaca te ukoliko primijete promjene u ponašanju ili zdravlju životinje dužni su joj osigurati veterinarsku skrb. Pse su obvezni dati cijepiti protiv bjesnoće, a cijepe se i protiv drugih zaraznih bolesti. Mačke je također preporučivo cijepiti. Životinje je potrebno redovito štititi od parazita te paziti na njihovu čistoću i njegu.

Ljubimcima nije dovoljno osigurati samo optimalne uvjete života, nego se njima treba i svakodnevno baviti, posvetiti im dovoljno vremena i pažnje, pravilno ih socijalizirati, obratiti pozornost na promjene u njihovu ponašanju i zdravlju te pravodobno reagirati. Preventivni pregledi

su vrlo bitni. Mnogi vlasnici potraže veterinarski savjet ili pomoć tek kada životinja pokazuje znakove bolesti ili je bolest postala kronična, ugrožavajući njezinu dobrobit.

Ljubimcima je naše društvo potrebno koliko i nama njihovo. Primjerenom brigom o ljubimcima činimo njihov i svoj život ispunjenijim i ljepšim.

6. ZAKLJUČCI

Kućni ljubimci poboljšavaju kvalitetu života vlasnika, a njihova dužnost i obveza, u suradnji s doktorima veterinarske medicine, jest pružiti im primjerenu zaštitu i uvjete života. Edukacijom o kućnim ljubimcima i poznavanjem njihovih fizioloških i etoloških potreba vlasnici bi svojim ljubimcima trebali osigurati zdrav, siguran i ispunjen život. Psi i mačke vrsno se razlikuju i stoga imaju drugačije potrebe, no i svaka životinja individua je za sebe, o čemu treba voditi računa u suživotu s kućnim ljubimcima. Vlasnici često potrebe životinja podređuju sebi. Iako zakonski propisi definiraju uvjete zaštite kućnih ljubimaca, mnogi su problemi dobrobiti s kojima se oni sve više suočavaju, fizički i emocionalno, što treba uzeti u obzir i strogo regulirati prilikom donošenja novih zakonskih propisa kojima se utvrđuje njihova zaštita.

7. LITERATURA

- ANONIMNO (2016): Attitudes of Europeans towards animal welfare. Special Eurobarometer 442 Report. European Commission, Brussels.
- ANONIMNO (2021a): Domestikacija. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. [<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15843>, (22.8.2022.)].
- ANONIMNO (2021b): Mačka, domaća. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. [<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=37898>, (22.8.2022.)].
- ANONIMNO (2021c): Number of pet animals in European Union in 2020, by animal type (in 1000s). Statista. [<https://www.statista.com/statistics/515010/pet-population-european-union-eu-by-animal/>, (3.8.2022.)].
- BLACKWELL, E., R. A. CASEY, J. W. BRADSHAW (2006): Controlled trial of behavioural therapy for separation-related disorders in dogs. *Vet. Rec.* 158, 551-554.
- BROOM, D. M., A. F. FRASER (2007): *Domestic Animal Behaviour and Welfare*. 4th edition. CAB International, Cambridge University Press, Cambridge.
- BUKOVIĆ-ŠOŠIĆ, B. (2012): Dobrobit životinja: opća načela dobrobiti životinja i područje primjene. U: Veterinarski priručnik. 6. izdanje. (Herak-Perković, V., Ž. Grabarević, J. Kos, ur.), Medicinska naklada, Zagreb, str. 141-146.
- COLLIARD, L., B.-M. PARAGON, B. LEMUET, J.-J. BÉNET, G. BLANCHARD (2009): Prevalence and risk factors of obesity in an urban population of healthy cats. *J. Feline Med. Surg.* 11, 135-140.
- DŽAJA, P., K. SEVERIN (2019): Zaštita životinja u zakonskim propisima. U: Dobrobit životinja. (Pavičić, Ž., M. Ostović, ur.), Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 409-427.
- EKERT KABALIN, A., V. SUŠIĆ, I. ŠTOKOVIĆ (2019): Dobrobit životinja u različitim sustavima proizvodnje i uzgojno-seleksijskim programima. U: Dobrobit životinja. (Pavičić, Ž., M. Ostović, ur.), Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 87-107.
- ENDERS-SLEGERS, M.-J., K. HEDIGER (2019): Pet ownership and human-animal interaction in an aging population: rewards and challenges. *Anthrozoös* 32, 255-265.

- FEUERSTEIN, N., J. TERKEL (2008): Interrelationships of dogs (*Canis familiaris*) and cats (*Felis catus L.*) living under the same roof. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 113, 150-165.
- GERMAN, A. (2010): Obesity in companion animals. In *Pract.* 32, 42-50.
- GERMAN, A. J. (2006): The growing problem of obesity in dogs and cats. *J. Nutr.* 136, Suppl., S1940-S1946.
- HEIDENBERGER, E. (1997): Housing conditions and behavioural problems of indoor cats as assessed by their owners. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 52, 345-364.
- [<https://markovic.hr/usluge-veterinara/cijepljenje-kucnih-ljubimaca/> – Cijepljenje kućnih ljubimaca, (19.8.2022.)].
- [<http://www.veterinarstvo.hr/default.aspx?id=1290> – Nekomercijalno i komercijalno premještanje u Republiku Hrvatsku pasa, mačaka i pitomih vretica iz drugih država članica Europske unije te iz ne-EU država (trećih zemalja), (5.9.2022.)].
- LLERA, R., R. DOWNING (2022): Why bones are not safe for dogs. [<https://vcahospitals.com/know-your-pet/why-bones-are-not-safe-for-dogs>, (11.8.2022.)].
- MATKOVIĆ, K., M. VUČEMILO (2019): Dobrobit kućnih ljubimaca i životinja u zoološkim vrtovima. U: *Dobrobit životinja*. (Pavičić, Ž., M. Ostović, ur.), Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 171-196.
- MCKENZIE, B. (2010): Evaluating the benefits and risks of neutering dogs and cats. *CAB Rev.: Perspect. Agric. Vet. Sci. Nutr. Nat. Resour.* 5, 1-18.
- MEYER, I., B. FORKMAN, M. FREDHOLM, C. GLANVILLE, B. GULDBRANDTSEN, E. RUIZ IZAGUIRRE, C. PALMER, P. SANDØE (2022): Pampered pets or poor bastards? The welfare of dogs kept as companion animals. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 251, 105640.
- MIKUŠ, T., M. OSTOVIĆ, I. SABOLEK, K. MATKOVIĆ, Ž. PAVIČIĆ, O. MIKUŠ, Ž. MESIĆ (2020): Opinions towards companion animals and their welfare: a survey of Croatian veterinary students. *Animals* 10, 199.
- MOTA-ROJAS, D., C. MARITI, A. ZDEINERT, G. RIGGIO, P. MORA-MEDINA, A. DEL MAR REYES, A. GAZZANO, A. DOMÍNGUEZ-OLIVA, K. LEZAMA-GARCÍA, N. JOSÉ-PÉREZ, I. HERNÁNDEZ-ÁVALOS (2021): Anthropomorphism and its adverse effects on the distress and welfare of companion animals. *Animals* 11, 3263.
- MUÑOZ-PRIETO, A., L. R. NIELSEN, R. DĄBROWSKI, C. R. BJØRNVAD, J. SÖDER, E. LAMY, I. MONKEVICIENE, B. B. LJUBIĆ, I. VASIU, S. SAVIC, F. BUSATO, Z.

- YILMAZ, A. F. BRAVO-CANTERO, M. ÖHLUND, S. LUCENA, R. ZELVYTE, J. ALADROVIĆ, P. LOPEZ-JORNET, M. CALDIN, C. LAVRADOR, B. KARVELIENE, V. MRLJAK, J. MAZEIKIENE, A. TVARIJONAVICIUTE (2018): European dog owner perceptions of obesity and factors associated with human and canine obesity. *Sci. Rep.* 8, 13353.
- MURPHY, M. (2016): Obesity treatment: environment and behavior modification. *Vet. Clin. North Am. Small Anim. Pract.* 46, 883-898.
- Naredba o mjerama zaštite zdravlja životinja od zaraznih i nametničkih bolesti i njihovom financiranju u 2022. godini (Narodne novine 145/2021)
- NORLING, A.-Y., L. KEELING (2010): Owning a dog and working: a telephone survey of dog owners and employers in Sweden. *Anthrozoös* 23, 157-171.
- Odluka o uvjetima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja s napuštenim i izgubljenim životinjama i divljim životinjama (Službeni glasnik Grada Zagreba 28/2018)
- OSTOVIĆ, M., T. MIKUS, Z. PAVIČIĆ, K. MATKOVIĆ, Z. MESIĆ (2017): Influence of socio-demographic and experiential factors on the attitudes of Croatian veterinary students towards farm animal welfare. *Vet. Med.-Czech* 62, 417-428.
- PAVIČIĆ, Ž., L. PEČARIĆ, I. SABOLEK, K. MATKOVIĆ, M. OSTOVIĆ (2022): Čimbenici i problemi dobrobiti mačaka - kućnih ljubimaca. *Vet. stn.* 53, 644-649.
- PEČARIĆ, L., M. OSTOVIĆ, S. MENČIK, I. SABOLEK, Ž. PAVIČIĆ, K. MATKOVIĆ, Ž. MESIĆ (2022): Information quality and attitudes of cat owners in Croatia about cat keeping and health: preliminary results. *Proceedings of the 55th Congress of the International Society for Applied Ethology (ISAE)*, 4-8 September, Ohrid, North Macedonia, str. 117.
- PLITMAN, L., P. ČERNÁ, M. J. FARNWORTH, R. M. A. PACKER, D. A. GUNN-MOORE (2019): Motivation of owners to purchase pedigree cats, with specific focus on the acquisition of brachycephalic cats. *Animals* 9, 394.
- Pravilnik o opasnim psima (Narodne novine 117/2008)
- Pravilniku o označavanju pasa (Narodne novine 72/2010)
- Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati uzgoji kućnih ljubimaca namijenjenih prodaji (Narodne novine 76/2022)
- Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati objekti za privremeni smještaj kućnih ljubimaca (Narodne novine 110/2021)

- Pravilnik o uvjetima kojima moraju udovoljavati skloništa za životinje i higijenski servisi (Narodne novine 110/2004, 121/2004, 29/2005)
- ROCHLITZ, I. (2007): Housing and welfare. U: The Welfare of Cats. (Rochlitz, I., ur.), Springer, Dordrecht, str. 177-203.
- ROCHLITZ, I., J. YEATES (2019): Cats (*Felis silvestris catus*). U: Companion Animal Care and Welfare. The UFAW Companion Animal Handbook. (Yeates, J., ur.), Wiley Blackwell, John Wiley & Sons Ltd., Chichester, West Sussex, str. 52-80.
- ROONEY, N., K. STAFFORD (2019): Dogs (*Canis familiaris*). U: Companion Animal Care and Welfare. The UFAW Companion Animal Handbook. (Yeates, J., ur.), Wiley Blackwell, John Wiley & Sons Ltd., Chichester, West Sussex, str. 81-123.
- SABOLEK, I., M. OSTOVIĆ, T. MIKUŠ, Ž. PAVIČIĆ, K. MATKOVIĆ, B. ANTUNOVIĆ, Ž. MESIĆ (2021): Regional differences in the attitudes of veterinary students in Croatia towards welfare of farm and companion animals. Vet. stn. 52, 65-71.
- SCHIPPER, L. L., C. M. VINKE, M. B. H. SCHILDER, B. M. SPRUIJT (2008): The effect of feeding enrichment toys on the behaviour of kennelled dogs (*Canis familiaris*). Appl. Anim. Behav. Sci. 114, 182-195.
- STELLA, J. L., C. C. CRONEY (2016): Environmental aspects of domestic cat care and management: implications for cat welfare. Sci. World J. 2016, 6296315.
- STRICKLER, B. L., E. A. SHULL (2014): An owner survey of toys, activities, and behavior problems in indoor cats. J. Vet. Behav. 9, 207-214.
- SUMMERS, J. F., D. G. O'NEILL, D. CHURCH, L. COLLINS, D. SARGAN, D. C. BRODBELT (2019): Health-related welfare prioritisation of canine disorders using electronic health records in primary care practice in the UK. BMC Vet. Res. 15, 163.
- TENG, K. T., P. D. MCGREEVY, J.-A. L. M. L. TORIBIO, N. K. DHAND (2020): Positive attitudes towards feline obesity are strongly associated with ownership of obese cats. PloS One 15, e0234190.
- Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2005 od 22. prosinca 2004. o zaštiti životinja tijekom prijevoza i s prijevozom povezanih postupaka i o izmjeni direktiva 64/432/EEZ i 93/119/EZ i Uredbe (EZ) br. 1255/97. Službeni list Europske unije L 3/1.
- VUČINIĆ, M. (2006): Ponašanje, dobrobit i zaštita životinja. Fakultet veterinarske medicine, Univerzitet u Beogradu, Beograd.

VUČINIĆ, M., S. TRAILOVIĆ, J. NEDELJKOVIĆ-TRAILOVIĆ, Z. TODOROVIĆ, S. VUČKOVIĆ, Z. NEŠIČ, M. PROSTRAN, R. STOJANOVIĆ, D. OBRADOVIĆ, M. SAVIĆ (2010): Eksperimentalne životinje i eksperimentalni modeli. Veterinarska komora Srbije, Beograd.

YEATES, J. W., D. C. J. MAIN (2011): Veterinary surgeons' opinions on dog welfare issues. J. Small Anim. Pract. 52, 464-468.

Zakon o zaštiti životinja (Narodne novine 102/2017, 32/2019)

ŽUBČIĆ, D., E. PRUKNER-RADOVČIĆ, G. JURKIĆ-KRSTESKA, I. RUKAVINA (2019): Klinička etologija. U: Dobrobit životinja. (Pavičić, Ž., M. Ostović, ur.), Naklada Slap, Jastrebarsko, str. 329-377.

Internetske stranice – slike (redom pojavljivanja):

<http://panvet.blogspot.com/2017/10/kupiranje-usiju-i-skracivanje-repa-kod.html>

<https://zoona.hr/psi/pas-u-automobilu-kako-sigurno-putovati/>

<https://bljesak.info/lifestyle/kucni-ljubimci/besplatna-obuka-pasa-livno/225303>

<https://ranch4dogs.eu/>

<https://myhouse-hr.desigusxpro.com/hozpostrojki/budka-dlya-sobaki-svoimi-rukami>

<https://www.mundoperros.es/hr/prednosti-nedostaci-parkovi-za-pse/>

<https://www.k-9.hr/post/psi-i-macke-u-istoj-kuci>

<https://hr.pets-guru.net/12013932-how-to-empty-the-anal-glands-in-dogs>

<https://www.zooplus.hr/magazin/macke/njega-i-zdravlje-macaka/je-li-moja-macka-preti-uzroci-i-posljedice>

<https://villa-hr.womanpromax.com/voler-dlya-koshek-na-svezhem-vozduhe-50-horoshih-idej-dlya-dachi/>

<https://www.mojapraktika.com/moj-dom/uradi-sam/napravite-sami-grebalicu-za-macku/>

<https://hr.wow-pets.net/6561867-is-the-cats-coat-greasy-be-careful-it-could-be-a-symptom-of-an-illness>

8. SAŽETAK

U diplomskom radu prikazani su zakonski propisi iz zaštite kućnih ljubimaca kojima se štite njihov život, zdravlje i dobrobit. Navedene su zakonske obveze vlasnika prema kućnim ljubimcima, uvjeti koje je potrebno ispuniti pri držanju i uzgoju, izvođenju zahvata na životinjama, prijevozu, usmrćivanju i prilikom prodaje, zabranjeni postupci s njima i postupanje s napuštenim i izgubljenim životinjama. Opisani su čimbenici koji mogu utjecati na dobrobit pasa i mačaka - kućnih ljubimaca, kao što su hranidba, smještaj i držanje, njega i zdravlje, društvo drugih životinja i čovjeka uključujući njegovu ulogu u dobrobiti, te problemi dobrobiti koji iz toga mogu proizaći. Suradnja između vlasnika i doktora veterinarske medicine iznimno je bitna za zaštitu kako fizičkog tako i mentalnog zdravlja životinja.

Ključne riječi: zakonski propisi, zaštita, dobrobit, psi, mačke, kućni ljubimci

9. SUMMARY

THE PROTECTION AND WELFARE OF PET DOGS AND CATS

This graduation thesis presents the legal regulations for the protection of pet animals aimed to protect their life, health and welfare. The owner's legal obligations towards pets, the conditions that must be met when keeping and breeding these animals, performing procedures on animals, transporting, killing and selling them, prohibited procedures relating to these animals and procedures with abandoned and lost animals are listed. Factors that can affect the welfare of pet dogs and cats such as their nutrition, housing and accommodation, care and health, and company of other animals and humans including their role in animal welfare are described, along with arising welfare issues in these pet animals. The owner-veterinarian cooperative relationship is of essential importance in protecting both animal physical and mental health.

Key words: legal regulations, protection, welfare, dogs, cats, pet animals

10. ŽIVOTOPIS

Rođena sam 28. veljače 1991. godine u Koprivnici. Završila sam Osnovnu školu „Braća Radić“ i Gimnaziju „Fran Galović“ u Koprivnici. Integrirani preddiplomski i diplomski studij na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu upisala sam 2010. godine. Na petoj godini studija odabrala sam smjer „Higijena i tehnologija animalnih namirnica i veterinarsko javno zdravstvo“. Udana sam i majka djeteta starog dva mjeseca te vlasnica mačka i psa. U slobodno vrijeme volim planinariti, boraviti u prirodi, šetati i baviti se vrtlarstvom. Nakon završetka studija želja mi je zaposliti se u struci u nekoj od većih tvrtki.